

HZN **a** glasilo

Broj 10/2022
Službeno glasilo Hrvatskoga zavoda za norme

#climatestandards
#COP27

Hrvatski zavod za norme
Croatian Standards Institute

HZN e-glasilo

Službeno glasilo Hrvatskog zavoda za norme sa stalnim dodatkom
Oglasnik za normativne dokumente

Godište: 14. 2022.

ISSN 1847-4217

URL: <http://www.hzn.hr>

Izdavač: Hrvatski zavod za norme
MB: 1957406
OIB: 76844168802
Sjedište: Ulica grada Vukovara 78, 10000 Zagreb
Telefon: 01/610 60 95
Telefax: 01/610 93 21

Glavni urednik: Igor Božičević, ravnatelj HZN-a

Pomoćnik glavnog urednika: Sandra Knežević

Tehnički urednik: Sandra Knežević

Uredništvo: Ana Marija Boljanović, Ivo Andreis, Marina Babić, Melanija Grubić Sutara, Tatjana Majić

Lektura: Ivana Canosa

Grafička priprema: Sandra Knežević

zlazi: mjesečno

Datum objave: 2022-10-31

Opremu tekstova obavlja uredništvo. Za sadržaj poimence potpisanih priloga odgovorni su njihovi autori. Oni ne iskazuju obvezno stav Hrvatskoga zavoda za norme. Objavljeni prilozi u službenom glasilu Hrvatskog zavoda za norme autorski su zaštićeni. Iznimka su sadržaj, novosti iz HZN, novosti iz europskih i međunarodnih normiranih tijela i s normizacijom povezane aktivnosti koji se mogu objavljivati u drugim stručnim časopisima uz obveznu naznaku izvora i dostavljanje časopisa u kojemu su objavljeni tako preuzeti prilozi. Za priloge iz rubrike Normizacija i Tehničko zakonodavstvo potrebno je zatražiti pisano odobrenje za njihovo objavljivanje od autora i od Hrvatskoga zavoda za norme.

Sadržaj 10/2022

Proslov	4
Novosti iz HZN-a	
• Održano predavanje za članove tehničkih odbora HZN-a iz područja elektrotehnike, telekomunikacija i informacijske tehnologije	5
• S normama ususret Svjetskom nogometnom prvenstvu	6
• 44. opća skupština Međunarodne organizacije za normizaciju (ISO)	8
• Novo izdanje izvorne hrvatske norme HRN 1112	13
Novosti iz HZN/TO	
• Članovi Hrvatskog zavoda za norme	14
• Odluke Upravnog vijeća vezane za članstvo u HZN-u	15
HZN u medijima	
• HZN u medijima povodom Svjetskog dana norma 14. listopada 2022.	16
Novosti iz međunarodnih i europskih normizacijskih organizacija	
ISO	
• ISO na konferenciji COP27: norme za zaštitu klime	18
• Godišnja skupština ISO-a 2022.: Suradnja za budućnost	19
• Trendovi u normama	19
IEC	
• Vjetroturbine koje odolijevaju uraganima	21
• IEC u brojevima	22
CEN i CENELEC	
• Europske norme pretvorit će univerzalne punjače u stvarnost	23
• Nova CEN-ova specifikacija omogućuje učinkovitije upravljanje mrežama javnog prijevoza	24
• Nova CEN-ova norma osigurava poštenje i odgovornost u javnoj nabavi	25
ETSI	
• ETSI-jev događaj: „Stvaranje sljedeće generacije stručnjaka za normizaciju u IKT-u: Radionica o podučavanju normizacije	26

Naslovnica: *ISO at COP 27* vizuali

HZN Oglasnik za normativne dokumente (A1-A51)

ISSN 1847-4217

Poštovani čitatelji!

Pred vama je deseti broj službenoga glasila Hrvatskog zavoda za norme u 2022. godini.

U Hrvatskom zavodu za norme održano je predavanje za članove tehničkih odbora HZN-a iz područja elektrotehnike, telekomunikacija i informacijske tehnologije, o čemu više možete pročitati u rubrici Novosti iz HZN-a. Kao i u svakom broju, u rubrici Novosti iz HZN/TO-a nalazi se tablica u kojoj je dan brojčani prikaz članstva u Hrvatskom zavodu za norme.

U rubrici HZN u medijima možete pročitati priloge o medijskom nastupu ravnatelja Hrvatskog zavoda za norme, g. Igora Božičevića, u emisiji Dobro jutro Hrvatska te izjavu za Hrvatski radio Sljeme povodom Svjetskog dana norma. I Lider je posvetio dio svoga medijskog prostora obilježavanju Svjetskog dana norma prigodnim tekstom. Više o tome saznajte putem [poveznice](#).

U rubrici Novosti iz međunarodnih i europskih normizacijskih organizacija donosimo zanimljive obavijesti iz rada ISO-a, IEC-a, CEN-a, CENELEC-a i ETSI-ja.

Donosimo prilog o završenoj godišnjoj skupštini ISO-a te najavu ISO-ova sudjelovanja na konferenciji COP27: norme za zaštitu klime. Tu je i prijevod ISO-ova članka o trendovima u normama.

CEN je objavio novu tehničku specifikaciju koja omogućuje učinkovitije upravljanje mrežama javnog prijevoza. Objavio je i novu normu koja osigurava poštenje i odgovornost u javnoj nabavi. Europski je parlament velikom većinom glasova prihvatio zakonski prijedlog za prihvaćanje punjača USB-C kao univerzalnog punjača za europsko jedinstveno tržište uz naglasak na potrebu za izradom normi kao potporom za inovacije u bežičnom punjenju i za iznošenjem tih inovativnih rješenja na tržište.

Tu je i prilog o IEC-ovim normama niza IEC 61400, koje daju stroge smjernice za projektiranje vjetroturbina kako bi bile u stanju izdržati ekstremne vremenske uvjete.

Početak listopada održana je ETSI-jeva radionica pod nazivom „Stvaranje sljedeće generacije stručnjaka za normizaciju u IKT-u: Radionica o podučavanju normizacije“ na kojoj su sudjelovale i predstavnice Hrvatskog zavoda za norme, Alica Glavaš, viša stručna savjetnica za normizaciju u području telekomunikacija i Mirjana Fijolić, voditeljica Odsjeka za međunarodnu suradnju i odnose s javnošću. Donosimo prilog o samome događaju, ali i njegovu značenju za buduću suradnju ETSI-ja i HZN-a.

Ugodno čitanje!

SVJETSKI DAN NORMA
14. LISTOPADA 2022.

Održano predavanje za članove tehničkih odbora HZN-a iz područja elektrotehnike, telekomunikacija i informacijske tehnologije

U Hrvatskom zavodu za norme održano je 30. rujna 2022. godine predavanje za nove članove tehničkih odbora HZN-a iz područja elektrotehnike, telekomunikacija i informacijske tehnologije

Predavanju je prisustvovalo 12 članova TO-a iz institucija prijavljenih u članstvo HZN-a u razdoblju od siječnja 2020. godine do danas. U tom razdoblju predavanja se nisu održavala zbog pandemije bolesti COVID 19.

Nakon uvodnog pozdrava gospođe Ivane Ivić, voditeljice Odsjeka za razvoj, edukaciju i certifikaciju, u prvome dijelu izlaganja Ivo Andreis, voditelj Odsjeka za područje elektrotehnike, telekomunikacija i informacijske tehnologije upoznao je prisutne s HZN-om, strukturom i zakonskim okvirom Zavoda, članstvom u Zavodu, normizacijom i prednostima rada u HZN/TO-ima te načinom rada u tehničkim odborima HZN-a. Osvrnuo se i na područja normizacije unutar Odsjeka.

Tomislav Šolc, viši stručni savjetnik u području energetske elektrotehnike predstavio je Unutrašnja pravila za normizaciju (UPN), s posebnim osvrtom na UPN 5 – Osnivanje i rad tehničkih odbora. U UPN 5 definirana je struktura tehničkih odbora, pododbora i radnih skupina HZN-a. Objasnio je ulogu predsjednika, tajnika i članova TO-a te obveze i prava članova HZN/TO-a. Na kraju, istaknuo je mogućnost sudjelovanja u radu na međunarodnoj i europskoj razini normizacije.

Alica Glavaš, viša stručna savjetnica za normizaciju u području telekomunikacija predstavila je Europski institut za telekomunikacijske norme s naglaskom na tehnički odbor HZN/TO T4, *Normizacija u telekomunikacijama*. Upoznala je prisutne sa strukturom ETSI-ja, njegovom ulogom u Europi te predstavila normizacijske dokumente.

Daniel Rapaić, viši stručni savjetnik za normizaciju u području elektronike prisutnima je predstavio mrežnu stranicu HZN-a, www.hzn.hr. Članovima je prikazana mogućnost pristupa repozitoriju hrvatskih norme HZN4you, sustavu komentiranja nacrti norma koje je dostupno široj javnosti, kao i pretraživanje dokumenta IEC-a i CENELEC-a te mjesečno glasilo HZN-a.

Dinka Ilić-Roller, viša stručna savjetnica za normizaciju u području informacijske tehnologije prikazala je rad u zaštićenom području HZNnorm za članove HZN/TO-a. Skrenula je pozornost na dokumente koji se tamo nalaze, a važni su za rad članova TO-a kao i na ostale podatke koji su dostupni na toj platformi. Kao višegodišnja stalna predstavnica HZN-a u Tehničkoj upravi CENELEC-a, upoznala ih je s radom Tehničke uprave CENELEC-a (CLC/BT) i donošenjem odluka te dokumentima koji se šalju članovima odbora na uvid i glasovanje.

Ana Marija Boljanović, voditeljica Odsjeka normoteke predstavila je usluge normoteke, skrenula pozornost na autorska prava na norme te pokazala HZN-ove e-alate za korisnike.

priredila: Ivana Ivić

S normama ususret Svjetskom nogometnom prvenstvu

Europske i međunarodne norme osiguravaju sigurnost i jednake uvjete na terenu i na tribinama te da svi ostali, funkcionalni i sigurnosni zahtjevi na ovogodišnjemu najvećem sportskom događaju na svijetu budu na najvišoj razini.

Dok traju završne pripreme i sve je bliži početak najvećega nogometnog događaja u 2022. godini sve su oči uprte u Katar, koji se priprema ugostiti 22. po redu Svjetsko nogometno prvenstvo, FIFA Svjetski kup Katar 2022™. Katar je prva država iz arapskog svijeta domaćin Svjetskoga nogometnog prvenstva, a zimski raspored, koji će izbjeći ljetne vrućine u ovom dijelu Azije, promijenit će dosadašnju tradiciju natjecanja.

Maskota SP-a u Kataru 2022 (Foto: Afp)

Tijekom turnira milijuni nogometnih zanesenjaka pratit će svaki pokret svoje nacionalne vrste i njezinih igrača. I dok je potpuno neizvjesno koja će ekipa na kraju osvojiti turnir, ima stvari koje se ne mogu prepustiti slučaju ili sreći – sigurnost igrača i gledatelja, kao i pravednost samoga natjecanja.

Međunarodne i europske norme osiguravaju jednake i ravnopravne uvjete za igru. Kako bi se osiguralo sigurno okruženje, udobnost i preglednost terena za gledatelje, izrađene su europske i međunarodne norme za mnoge aspekte sportskih događanja, npr. za rasvjetu sportskih objekata i karakteristike sjedala u sportskim objektima, opremu za stadione, uređaje, instalacije i postrojenja, vodonepropusnost sjedala, nagib tribine. Dodajmo tomu još i norme koje jamče sigurnost evakuacije u slučaju požara.

Europski odbor za normizaciju (CEN) izradio je niz europskih norma (EN) kako bi se osigurala zaštita sudionika (natjecatelja) i gledatelja na sportskim natjecanjima. Stručnjaci iz 30 nacionalnih članica CEN-a stvorili su norme za sigurnosne zahtjeve koji se odnose na nogometna vrata, upijanje vode na sportskom terenu za sportske arene, štitnike za noge za nogometaše. One osiguravaju ujednačenu razinu sigurnosti i kvalitete u svim državama.

Suradnjom CEN-ovih stručnjaka koji su prikupili najbolje tehničko znanje za to područje i stručnjaka iz FIFA-e, koji su pridonijeli najvišoj medicinskoj i tehničkoj razini, nastale su norme kojima se izbjegava ponavljanje rada, a korisne su obama partnerima. Je ona od obostrane koristi za oba partnera.

Rad CEN-ova tehničkog odbora CEN/TC 217, *Surfaces for sports areas* koji obuhvaća područje rada u kojem su i podloge za sportske terene prati tehnički odbor **HZN/TO 518**, *Podovi, stropovi i zidne obloge*.

Tehnički odbor **HZN/TO 560**, *Tekstilni proizvodi* prati rad CEN-ova tehničkog odbora TC 248, *Textiles and textile products* i ISO-ova tehničkog odbora TC 38, *Textiles*, koji, između ostaloga, pripremaju specifikacije za tekstilne proizvode te prema potrebi razredbe u smislu očekivanog ponašanja tekstila. CEN-ov tehnički odbor CEN/TC 162, *Protective clothing including hand and arm protection and lifejackets* i ISO-ov odbor ISO/TC 94/SC 13, *Personal safety – Protective clothing and equipment*; *Protective clothing* pripremaju norme za odjeću za zaštitu od fizičkih opasnosti, poput štitnika za goljenicu za nogometaše te rukavica za nogometne vratare. U Hrvatskom zavodu za norme djeluje tehnički odbor **HZN/TO 557**, *Zaštitna odjeća* koji prati njihov rad te prihvaća i priprema norme iz toga područja.

Nogomet je više od sporta. U mnogim državama on je poput religije. Nacionalne nogometne lige privlače veliku pozornost, dok je pobjeda u međunarodnoj utakmici prilika za nacionalno slavlje. Profesionalni je nogomet također i djelatnost. Zato nema mjesta čuđenju da se, kao i u mnogim drugim poslovnim granama, i u nogometnoj djelatnosti upotrebljavaju norme niza ISO 9000 za poboljšanje rezultata i poslovnoga procesa.

Turnir može početi! Idemo Hrvatska!

Neke norme za nogometna igrališta, stadione i opremu igrača

	<p>Hrvatske norme HRN EN 12231:2003, <i>Površine sportskih terena – Određivanje zemljanog pokriva od prirodnog travnjaka (EN 12231:2003)</i>, HRN EN 12232:2003, <i>Površine sportskih terena – Određivanje debljine zakorijenjenog sloja prirodnog travnjaka (EN 12232:2003)</i> i HRN EN 12233:2003, <i>Površine sportskih terena – Određivanje visine trave prirodnog travnjaka (EN 12233:2003)</i> odnose se na "površine za sportske arene". One osiguravaju da su igrališta i uvjeti na njima visoke kvalitete te dodatno njihov status europskih norma (EN) osigurava da tereni na kojima se igra u matičnim državama sportskih ekipa odgovaraju uvjetima i stanju stadiona na natjecanjima.</p>
	<p>Hrvatska norma HRN EN 748:2018, <i>Oprema za sportska igrališta – Nogometni golovi – Funkcionalni i sigurnosni zahtjevi, metode ispitivanja (EN 748:2013+A1:2018)</i> daje specifikacije za uzice za mrežu, veličinu oka mreže, te funkcionalne i sigurnosne zahtjeve za nogometne golove.</p>
	<p>Zahtjevi za osvjjetljenje nogometnog igrališta navedeni su u normi HRN EN 12193:2008, <i>Svjetlo i rasvjeta – Rasvjeta sportskih objekata</i>. Ona se odnosi isključivo na zahtjeve za umjetnu rasvjetu, a uključuje i zahtjeve za osvjjetljenje za potrebe televizijskoga snimanja.</p>
	<p>Prilikom izgradnje stadiona u Kataru vodilo se računa o načelima održivosti, od solarne elektrane koja služi za napajanje cijelog sustava hlađenja, sjedala sa otvorima koji omogućuju prirodnu ventilaciju i smanjenje potrebe za umjetnim hlađenjem do modularnog stadiona (Stadium 974) koji se sastoji od čelične konstrukcije i djelomično recikliranih i prenamijenjenih šarenih brodskih kontejnera. Nakon nogometnog turnira Stadium 974 bi trebao biti demontiran uz mogućnost ponovnog montiranja na nekoj drugoj lokaciji ili njegove prenamjene.</p>
	<p>Niz norma HRN EN 13200 definira niz značajki i zahtjeva za gledališta. Prema normi HRN EN 13200-4:2008, <i>Spectator facilities – Part 4: Seats – Product characteristics (EN 13200-4:2006)</i> definirana su mehanička, fizikalna i kemijska svojstva fiksnih sjedala. Prema zahtjevima norme minimalni razmaci među sjedalima u redovima su 30 centimetara. Definirane su i preporučene dimenzije sjedala te zahtjevi za njihovom vatrootpornošću i UV stabilnošću. Nakon turnira, oko 170.000 sjedala bit će rastavljeno i dostavljeno zemljama u razvoju kako bi pomogle u razvoju njihove sportske infrastrukture.</p>
	<p>Norma HRN EN 12235:2013, <i>Površine sportskih terena – Određivanje vertikalnog odboja lopte (EN 12235:2013)</i> propisuje zahtjeve i ispitne metode za loptu. Naprimjer, ako lopta padne s visine od 2 metra na betonsku površinu u odskoku treba dosegnuti visinu od 1,35 metara.</p> <p>Službena lopta Svjetskog nogometnog prvenstva u Kataru ima i svoje ime, Al Rihla što na arapskom znači „putovanje“ i inspirirana je bogatom kulturom, impozantnom arhitekturom i zastavom Katara. Lopta Al Rihla stvorena je da pruži najviši nivo točnosti i pouzdanosti. Zahvaljujući mikroteksturama, utisnutim šarama i aerodinamičnom obliku, ova lopta je stvorena za letenje po terenu. Osim toga, Al Rihla je prva lopta za Svjetsko prvenstvo koja je napravljena isključivo od boja i ljepila na bazi vode čime je ostvarena ekološki prihvatljivija proizvodnja uz korištenje održivih materijala u izradi.</p>
	<p>U izradi novih dresova hrvatske nogometne reprezentacije korištena je inovativna Dri-FIT ADV tehnologija. Napravljeni su od sto posto recikliranog poliestera, izrađenog od recikliranih plastičnih boca, a njihov prozračni materijal sprječava pretjerano znojenje i zagrijavanje tijela. Hrvatska norma HRN EN ISO 3758:2012, <i>Tekstil – Označavanje njege primjenom simbola (ISO 3758:2012; EN ISO 3758:2012)</i> određuje zahtjeve za simbole koji se upotrebljavaju na etiketama tih odjevnih predmeta. Time se ne pružaju samo jasne informacije potrošačima, već su korisne za praonice rublja i kemijske čistionice.</p>
	<p>Dobre golmanske rukavice ispunjavaju zahtjeve europske norme HRN EN 16027:2012, <i>Zaštitna odjeća – Rukavice sa zaštitnim učinkom za nogometne vratare (EN 16027:2011)</i>. Kao zanimljivost treba spomenuti da bi vratari trebali nositi rukavice nešto malo veće od veličine šake čime se osigurava povećana sposobnost odbijanja i hvatanja lopte.</p>
	<p>Kod grubih startova nogometaša na loptu ili na igrača vrlo su opasni udarci u goljenu kost kad može doći i do ozbiljnije ozljede i prijeloma noge. Zaštita za goljenu kost nogometaša treba biti u skladu s normom HRN EN 13061:2010, <i>Zaštitna odjeća – Štitnici za goljenu kost za nogometaše – Zahtjevi i ispitne metode (EN 13061:2009)</i>. Ako oni ispunjavaju zahtjeve te norme velika većina startova trebala bi završiti samo s masnicom.</p>
	<p>Bilo s prijateljima kod kuće, u kafiću ili na gradskom trgu utakmice su često gledane s pivom u ruci. Pivo, samo po sebi, treba biti sigurno za piće. Osim uobičajenih sastojaka pivo sadrži i gljivične tvari i okratoksin A (OTA) tvar kojoj treba pristupiti s velikom pažnjom i koja je u prekomjernim količinama opasna za zdravlje. Dopuštena količina okratoksina u vinu i pivu propisana je zakonom. Proizvođači piva mogu je izmjeriti prema ispitnoj metodi opisanoj u normi HRN EN 14133:2010, <i>Namirnice – Određivanje okratoksina A u vinu i pivu – Metoda tekućinske kromatografije visokog učinka (HPLC) s čišćenjem na imunoafinitetnoj koloni (EN 14133:2009)</i>.</p>

priredila: Sandra Knežević

44. opća skupština Međunarodne organizacije za normizaciju (ISO)

Od 19. do 23. rujna 2022. godine u Abu Dhabiju, Ujedinjeni Arapski Emirati (UAE), održan je hibridni *ISO Annual Meeting 2022* na kojem su se okupili svjetski čelnici iz normizacije, gospodarstva, civilnog društva, akademske zajednice i medija s najvećim brojem sudionika do sada (više od tisuću ljudi koji su se pridružili osobno i oko četiri tisuće koji su sudjelovali virtualnim putem).

Domaćin ovogodišnjeg ISO sastanka, najvećeg međunarodnog okupljanja o normama, bilo je Ministarstvo industrije i naprednih tehnologija (MoIAT) UAE-a.

Ovaj izniman događaj s temom „suradnja za budućnost“ održao se u ključnom trenutku u povijesti i njegovih gotovo 5 000 sudionika, koji su bili prisutni uživo ili virtualno, razgovaralo je o rješenjima za najveće svjetske probleme, uključujući zaštitu klime, održivost, nestašicu vode i energiju – sve uz potporu globalnoga normizacijskog sustava.

U pozdravnom govoru Njegova Ekselencija Omar Suwaina Al Suwaidi, pomoćnik ministra industrije i naprednih tehnologija, rekao je: „S obzirom na gospodarske i ekološke probleme svijeta,

normizacija nikada nije bila važnija.

Ova skupština bitna je ne samo za globalni industrijski ekosustav nego i za trgovinu, gospodarstvo i zaštitu klime u širim razmjerima.”

Dodao je: „Zbog utjecaja na trgovinu, normizacija ima ključnu i dugoročnu ulogu u potpori održivom gospodarskom razvoju. Tako i ISO ima važnu ulogu u poticanju trgovine na lokalnom, regionalnom i globalnom tržištu. UAE dijeli ISO-ovu predanost razvoju infrastrukture kvalitete, ne samo radi potpore gospodarskom rastu nego i radi povećanja održivosti i zadovoljstva korisnika.”

Predsjednica ISO-a Ulrika Francke otvorila je godišnji sastanak ISO-a izjavom: „Ako nas je pandemija ičemu naučila, naučila nas je jednoj stvari: iz izazova nastaju prilike, a iz zajedničkih izazova nastaju zajedničke prilike.”

Dodala je: „U duhu suradnje koja je u osnovi svega što ISO radi, okupili smo se ovdje kako bismo radili na rješenjima. Vidjela sam iz prve ruke kako norme oblikuju svijet. Za rješenje globalnih problema nužno je vođenje kroz suradnju, dogovor o normama i propisima, uspostavljena politika i velika inicijativa.”

Prvog dana, 19. rujna 2022., nakon ceremonije otvaranja održan je 56. godišnji sastanak ISO-ova Odbora za potporu zemljama u razvoju (DEVCO).

Sastanak DEVCO-a obilježava više od šest desetljeća pomaganja zemljama u razvoju da povećaju svoje sudjelovanje u normizaciji i maksimaliziraju koristi od nje. Bila je to prilika za članove ISO-a, predstavnike međunarodnih organizacija i regionalnih normizacijskih tijela za razmjenu iskustava i najboljih praksi u prilog ISO-ovoj Strategiji 2030. i Akcijskom planu za zemlje u razvoju 2021. – 2025.

Marcos Troyjo, predsjednik Nove razvojne banke (New Development Bank, NDB), održao je uvodno izlaganje na 56. sastanku DEVCO-a i rekao: „Međunarodna trgovina bit će vezana uz norme.” Svijet je u tranziciji, a zajedničkim radom, među ostalim i na normama koje razvijamo, otvara se novo poglavlje globalizacije koje bolje funkcionira za sve. Govorio je i o parametrima po kojima će se ostvarivati ekonomska dobit, uključujući norme te kako je veća globalizacija ključna za rješavanje geopolitičkih izazova i inflatornih pritisaka za ponovno pokretanje globalne ekonomije – kao i za sprječavanje globalnih pandemija koje napreduju.

Godišnji sastanak ISO-a – voditelji izaslanstava

Sastanku DEVCO-a virtualnim je putem prisustvovao je i gospodin Aika Hoe Lima, direktor za trgovinu i okoliš pri Svjetskoj trgovinskoj organizaciji (WTO). Dotaknuo se važnosti norma i tehničkih prepreka trgovini (TBT) i važnosti same trgovine kao pokretača gospodarskog rasta. U svojem izlaganju istaknuo je klimatske izazove i napomenuo da se pravi napredak može postići samo ako se može mjeriti. „Moramo uspostaviti integritet mjerenja kako bismo mogli uspostaviti smislene usporedbe”, rekao je Lim. U nastavku je kazao da se ekološki ciljevi mogu ispuniti samo ako postoji zajedničko razumijevanje o tome što su ti ciljevi i načini na koje se mogu mjeriti.

Na kraju prvoga dana održan je panel „Inovacije za transformativna rješenja za klimu”. Panel je okupio vodeće stručnjake za klimu kako bi raspravljali o važnosti inovativnih rješenja za suočavanje s klimatskim izazovima i kako oni integriraju međunarodne norme. Potaknuta je rasprava o tome kako olakšati rješenja koja podupiru ciljeve održivog razvoja (*Sustainable Development Goals*, SDG) i rješavaju temeljne ljudske potrebe za hranom, skloništem, mobilnošću i pristupom putem alternativnih lanaca vrijednosti usklađenih s tim ciljevima održivog razvoja. Panelisti su istaknuli korisnost norma kao instrumenata promjene. Bilo da se odnose na ublažavanje, prilagodbu ili financiranje, ISO-ove norme pokrivaju širinu napora povezanih s klimom. Potrebno je napraviti odmak od klimatskih rizika prema klimatskim prilikama, usredotočujući se na ljude kao pružatelje rješenja. Panel je završio s puno entuzijazma i nade za nadolazeći COP27 (*the 27th United Nations Conference of the Parties on Climate Change*), koji će se održati u Egiptu u studenom. Tamo će ISO pokrenuti vodeća načela net-zero, dajući, prvi put, normiranu definiciju net-zero i povezanih koncepta.

Tijekom 20. i 21. rujna 2022. održan je niz panela i/ili sesija na sljedeće teme:

1) Kako trgovinske politike mogu poduprijeti klimatsku agendu

– Klima i trgovina neraskidivo su povezane. Baš kao što trgovinska politika i aktivnost mogu utjecati na klimu, klima može imati značajan ometajući učinak na trgovinske tokove. Erik Wijkström, voditelj TBT odjela, WTO, prilično je jezgrovito rekao: „Ne koristite trgovinsku politiku za postizanje klimatske politike.” Prema Nicku Daviesu, direktoru Centra za digitalnu trgovinu i inovacije pri ICC-u, moramo se usredotočiti na praktične aspekte trgovine. Važno je „iskoristiti digitalnu tehnologiju kako bi digitalna odgovornost i transparentnost bili jeftiniji i lakši” te pozvao na usklađene akcije u javnom i privatnom sektoru.

2) Je li COVID pokrenuo digitalnu transformaciju ocjenu sukladnosti?

– Ocjenjivanje sukladnosti i s njim povezane aktivnosti idu ruku pod ruku s normama. U ovoj sesiji sudionici su imali priliku čuti različite skupine stručnjaka od kojih je svatko dao svoje mišljenje o načinima na koje digitalizacija mijenja njihov rad. Sudionici su se složili da općenito postoje velike mogućnosti, ali da se čini da je hibridni model, u kojem je osobni rad nadopunjen tehnologijom koja omogućuje daljinske intervencije, put naprijed.

3) Izgradnja povjerenja: Trgovina u doba digitalizacije

– U današnjem brzom, međusobno povezanom svijetu, zemlje moraju poboljšati kapacitete kako bi se uključile u digitalnu trgovinu i imale koristi od nje. COVID je gurnuo svijet u novu eru, ubrzavajući globalni prijelaz na digitalno. Kao kamen temeljac trgovine, ocjenjivanje sukladnosti bilo je prisiljeno koristiti digitalne alate za ocjenjivanje kako bi nastavilo pružati svoje usluge. „Revizije na daljinu putem aplikacija na mobilnim telefonima” postale su norma. Iako digitalno donosi prednosti, od praktičnosti do isplativosti, postoje temeljni problemi povjerenja.

Tijekom sjednice panelisti su se dotaknuli mnogih mogućnosti između trgovine i norma. S jedne strane potrebna je veća interakcija kako bi se te sinergije ubrzale na globalnoj razini. S druge strane regionalna suradnja istaknuta je kao najneposrednije rješenje. Kao što je jedan sudionik panela rekao: „Norme su ulje koje podmazuje pokretne dijelove – inspektore, laboratorije, kreatore norma. Na kraju, riječ je o povjerenju – povjerenje je valuta međunarodne trgovine.”

4) Postizanje globalne suradnje – Ovaj panel ponudio je priliku za suradnju s nekim od najistaknutijih umova u prostoru održivog razvoja – SDG-a – jer su predstavili svoju viziju načina na koji mi, kao globalno društvo, možemo učinkovitije surađivati kako bismo ispunili hitne izazove s hitnim i učinkovitim djelovanjem. Panel-diskusiju vodili su: Sandra Cabrera De Leicht iz Međunarodnog trgovačkog centra, Gauri Singh, zamjenik glavnog direktora Međunarodne obnovljive energije (IRENA), Houssam Chahine iz Ureda visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR) i politička analitičarka Marianna Karttunen iz OECD-a. Rasprave su potvrdile kritične veze između norma i provjerljivog napretka u inicijativama za održivost, ali su također ukazale na proširenu ulogu norma. Nekoliko sudionika izrazilo je potrebu za normama u novim područjima. Energetski stručnjak Gauri Singh rekao je da raste interes za zeleni vodik, ali nema jasnog dogovora o tome što ‘zeleno’ znači u ovom kontekstu. Norma u ovom području mogla bi donijeti jasnoću na isti način na koji ISO predvodi napore da uspostavi zajedničku ideju „neto nula”. Razmotrene su široke teme o održivosti, tehnologiji i procesu normizacije, potaknute entuzijastičnim pitanjima online i fizičkih sudionika. Izravno govoreći o budućnosti normizacije i napretku prema strojno čitljivim normama, Sergio Mujica iz ISO-a naglasio je da tehnologija koja se brzo mijenja nikad ne smije zanemariti potrebe ljudi, potvrđujući važnost da norme ostanu „pristupačne i uključive”.

5) Otporni prehrambeni sustavi: inovativan i održiv pristup – Što možemo učiniti kako bismo osigurali sigurnost hrane na održiv način? Kako možemo nastaviti podržavati rastuću populaciju? Ova panel-rasprava pomogla je odgovoriti na ova velika pitanja i mnoga druga. Ključne teme uključivale su važnost tehnologije, lokalne i nacionalne prehrambene strategije i prilagodbu tim različitim kontekstima i potrebama. Uloga norma istaknuta je kroz dvije studije slučaja, iz Kenije (satelitski podaci za poboljšanje poljoprivrede) i Singapura (transformacija lokalnog urbanog poljoprivrednog sektora). Prema riječima govornika, ima nade – inovacija, tehnologija, održivost. Precizna poljoprivreda ima potencijal transformirati proizvodnju hrane, osiguravajući da tlo i usjevi dobiju upravo ono što im je potrebno za optimalno zdravlje, prehranu i produktivnost. Svi panelisti složili su se oko važne uloge norma za održive poljoprivredne sustave koji podržavaju ciljeve nacionalne prehrambene politike. Raj Rajasekar, potpredsjednik Komisije Codex Alimentarius i moderator panela, zaključio je da će inovativni pristupi promicanju održivih prehrambenih sustava samo rasti diljem svijeta. Norme će biti ključne za oblikovanje nove ere poljoprivredno-prehrambene industrije, od proizvodnje do potrošnje.

6) Prelazak na čišću energiju: prilika za Afriku – Kako različite zemlje tog kontinenta upravljaju prijelazom na zelenu energiju? I kako će se pozabaviti očitim proturječijima golemih resursa i jednako velikih razlika u pristupu energiji? Ova sesija pozvala je paneliste iz industrije i vlade da podijele svoja stajališta i prikupe regionalne perspektive iz tako različitih zemalja kao što su Nigerija, Južna Afrika i Ruanda. Rasprava je počela istraživanjem onoga što se podrazumijeva pod ‘energetskom tranzicijom’.

Zamjenica glavnog direktora Međunarodne obnovljive energije (IRENA) Gauri Singh naglasila je da je riječ o odmaku od goriva, izrazivši nadu da će do prijelaza doći do 2050.

Yann Fromont, potpredsjednik za strategiju normizacije i industrijskih poslova u tvrtki Schneider Electric, prepoznao je da energetski prijelaz nije prikladna opcija, već nužna. Istaknuo je temeljnu važnost pristupa energiji i nastavio da bez nje neće biti postignut nijedan od ciljeva održivog razvoja. Prema njegovu mišljenju, tri stvari moraju se imati na umu prilikom prijelaza: priuštivost (*affordability*), dostupnost (*availability*) i pristupačnost (*accessibility*) u središtu jasno definiranog nacionalnog plana. Različiti izazovi kontinenta oživljeni su kroz regionalne perspektive iz zemalja diljem kontinenta. Unatoč svojim zemljopisnim i kulturološkim razlikama, složili su se da su infrastruktura, posebice pouzdane i moderne mreže, bitan dio jednadžbe. Širenje pametnih mreža i povezanih mreža, temeljenih na normama, pomaže u pružanju rješenja u takvim vrlo različitim okruženjima. Alewu Cherry Achema, voditelj odjela za elektroniku i elektroniku u Organizaciji za standarde Nigerije (SON), rekao je da je „potpuna implementacija norma ključna za pokretanje mreža i podršku energetskoj tranziciji”.

7) Oblikovanje korporativnog upravljanja za 21. stoljeće – Sve se više priznaje da je uloga upravljanja ključna za održivost. Panel-rasprave istraživale su zašto i kako članovi uprave trebaju prijeći s donošenja odluka vođenih profitom na ono koje se temelji na širim društvenim ciljevima i vrijednostima. Panelisti su posebno istaknuli da položaj člana uprave više nije počasna uloga. Danas ta pozicija podrazumijeva veću odgovornost, vodstvo i angažman, s posebnim fokusom na nefinancijska pitanja. To uključuje uračunavanje vrijednosti prirode u računovodstveni sustav.

Davanje prioriteta obrazovanju ključno je za osiguravanje da se korporativno upravljanje pretvori u konkretnu akciju prema održivijoj budućnosti. Klimatske promjene, digitalizacija i tehnološke promjene navode tvrtke da preispitaju svoje poslovne modele kako bi preživjele i napredovale. Svi sudionici panela složili su se da su norme ključ. ISO ima potencijal pozvati ključne ljude za stol. Tek kada se uključe ključni dionici, možemo preoblikovati razgovor.

8) Inovativna rješenja za nedostatak vode – Izraelska predanost ponovnom skupljanju i ponovnom korištenju vode bila je tema ovog panela o nestašici vode. Više od 90 % vode koja se koristi u zemlji reciklira se; ovo je bez sumnje najveći postotak ponovne uporabe vode u bilo kojoj zemlji.

To je „Silicijska dolina tehnologija vode”, prema moderatoru sesije Veredu Orenu, direktoru komunikacija i vanjskih poslova u SII, Izraelskom institutu za norme.

Budući da je voda tako dragocjena roba, sesija je istraživala kako inovativne tehnologije vode, podržane međunarodnim normama, mogu pomoći u rješavanju nestašice vode, posebno u zemljama u razvoju. Posljedice nestašice vode presudno se očituju u nedostatku pitke vode, ali također imaju posredne učinke na druge bitne industrije kao što su poljoprivreda i zdravstvo.

Sa svoje strane ISO je radio na temi vode, na njezinu putu od otpadne vode do ponovne upotrebe, bilo za poljoprivredne, urbane ili industrijske svrhe. Iako postoji mnoge norme koje podupiru ove inovacije, određena su područja i dalje nedovoljno razvijena. Proizvodnja atmosfere vode jedan je takav primjer, a test okusa održan je kako bi se pokazala kvaliteta vode proizvedene tom novom tehnologijom. Jedno je sigurno, izraelske tehnologije vode, kada se iskoriste na globalnoj razini, mogu donijeti velike koristi čovječanstvu.

9) Starenje stanovništva: suočavanje s izazovima koji proizlaze iz demografske tranzicije – Svijet stari. Starija populacija raste brže od svih mlađih dobnih skupina, zahvaljujući tome što ljudi žive dulje, zdravijim životom, a natalitet pada u mnogim zemljama. To je problem za koji se strahuje da će imati niz socioekonomskih posljedica – kao što su implikacije na radnu snagu, zdravstvenu skrb, potrošačke trendove, fizičko i društveno okruženje i još mnogo toga.

Demografska tranzicija, kao što su sugerirali mnogi panelisti, dovest će do „velikih izazova i velikih prilika”. Brzo usvajanje tehnologija jedna je od takvih prilika. Pomaže ljudima da održe svoju neovisnost kako stare u svojim zajednicama i kod kuće. Telezdravstvo i skrb na daljinu omogućili su podršku na daljinu za ljude koji žive u udaljenim ili izoliranim područjima. Štoviše, pametne kućne tehnologije podržavaju pojedince u vlastitu domu, od kliničke skrbi do osnovne sigurnosti i podrške. Pametna mobilnost i pametni trendovi također nude ljudima prilike za kretanje po svojim zajednicama. Panelisti su u prvi plan iznijeli različite perspektive i kulturne razlike u zemljama i regijama te unutar nacionalnih konteksta. Iako razlike postoje, pandemija bolesti COVID-19 stvorila je novi početak u pogledu odnosa ljudi s njihovim obiteljima. Ovo je prvi put bila prilika za „reviziju i resetiranje naših odnosa”, uključujući i način na koji se ljudi brinu o svojim starijima.

Postoji potreba za edukacijom, razmjenom znanja i zapravo pokazivanjem kako jedna strana može imati koristi od bolje i transparentnije interakcije. U ovom kontekstu koji se razvija norme dodaju vrijednost. „ISO pruža zajedničku valutu”, kao što je sugerirao jedan panelist, dajući starijim ljudima priliku da dizajniraju i sukreiraju nove značajke kako društvo stari. S međunarodnim fokusom na ono što je najbolja praksa, ISO pomaže starijoj populaciji da se s povjerenjem suoči s budućnošću.

Četvrtog dana, 22. rujna 2022. godine, održana je 44. opća skupština Međunarodne organizacije za normizaciju (ISO) na temu „suradnja za budućnost”. Klimatska kriza i ostali problemi održivosti pozivaju na globalnu suradnju – sve uz potporu globalnoga normizacijskog sustava.

Na općoj skupštini uvijek se ISO-ovoj zajednici predstavljaju uzbudljivi rezultati, a u nastavku donosimo četiri najvažnija događaja:

1) Izabran je novi predsjednik ISO-a – okupljenim izaslanicima dana je mogućnost da svojim glasovima odaberu sljedećeg predsjednika ISO-a. Predstavilo se dvoje kandidata: dr. Sung Hwan CHO, kojeg je nominirao član ISO-a za Južnu Koreju, KATS i dr. Decheng WANG, kojeg je nominirao član ISO-a za Narodnu Republiku Kinu, SAC.

Znatnom većinom delegata dr. Sung Hwan CHO izabran je za ISO-ova predsjednika na dvogodišnji mandat (2024. – 2025.). Dr. Sung bit će izabrani predsjednik ISO-a u 2023. godini.

2) Dodijeljena nagrada Lawrencea D. Eichera – Svake godine nagrada LDE, nazvana u čast dugogodišnjeg, pokojnog glavnog tajnika ISO-a Lawrencea D. Eichera, odaje priznanje skupini ljudi uključenih u međunarodnu normizaciju koji su postigli izvrsnost. Nagrada je priznanje ljudima koji nam pomažu da budemo sigurni na poslu. Ove godine osvojio ga je ISO odbor, ISO/TC 283, *Occupational health and safety management*, koji se bavi zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu. Doznajte više informacija [o njihovom radu](#) i kako pomažu ljudima da se kući vrate živi i zdravi.

3) ISO-ova godišnja skupština 2023. kreće prema jugu – Izaslanici su s entuzijazmom reagirali kada je otkriveno da će mjesto održavanja sljedeće ISO-ove godišnje skupštine biti Brisbane u Australiji, a domaćin član ISO-a Standards Australia, SA. [Pogledajte ovaj kratak pregled](#) ako ne možete čekati do 2023.!

4) Potvrđene klimatske obveze – Nadovezujući se na Londonsku deklaraciju, članovi ISO-a odobrili su rezoluciju za promicanje međunarodnih norma u svojim zemljama kao sredstva za ubrzavanje napretka u klimatskim mjerama.

Tijekom četvrtog dana, 22. rujna 2022., uz 44. opću skupštinu ISO-a održane su i tri sesije na temu:

1) Može li održivi turizam doista biti održiv? – Prvi put u više od dvije godine ljudi planiraju putovanja. Međutim, svijet se promijenio od COVID-a. Danas ljudi gledaju na turizam kroz objektiv održivosti. Ipak, nije svaki održivi turizam jednak. Ova sesija o održivom turizmu istraživala je kako izgleda dobar turizam i kako možemo pomoći potrošačima da razlikuju široku lepezu tvrdnji o održivosti. Kao što su sudionici panela istaknuli, kada je riječ o održivom turizmu i putovanjima, većina ljudi ne razmišlja o složenostima – vodi, energiji, sigurnosti hrane – i dugom lancu usluga koje su međusobno povezane. Sve su to važna razmatranja, zbog kojih je teško „odrediti“ ispravne smjernice za izbjegavanje „lažnih tvrdnji“. Jednako su složena, iako možda manje očita, očekivanja putnika koja nisu nužno usklađena s pravim programom održivosti. „Udoban“ smještaj može zahtijevati određene troškove – s negativnim učincima na lokalne zajednice i okoliš. Turistički pružatelji mogu svoje tvrdnje o održivosti prilagoditi očekivanjima potrošača, koji često zahtijevaju određenu razinu kvalitete i udobnosti. Kao što su sudionici panela predložili, tvrdnje moraju biti potkrijepljene lako dostupnim informacijama kako bi potrošači mogli napraviti informirani izbor. Također je vjerojatnije da će pružatelji usluga djelovati u skladu s održivošću ako očekuju da će ih kupci nagraditi. Svjesnim nastojanjem da odaberemo održivo, svatko od nas ima moć „potaknuti“ sektor na poduzimanje konkretnijih radnji.

Panelisti su se složili da je potpora ISO-ovim normama o održivosti ključna za usmjeravanje sektora. Postavljanjem najbolje prakse – koja je sve vrijeme uključena u politike i propise – međunarodne norme mogu se iskoristiti za usklađivanje pojma održivog turizma za pravedniji svijet za sve putnike.

2) Zajedno u klimatskim akcijama za bolji svijet – Prvi put od ISO-ove predanosti postizanju klimatske agende do 2050. godine članovi ISO-a okupili su se kako bi razgovarali o napretku postignutom tijekom prošle godine. Usvajanje Londonske deklaracije u rujnu 2021. omogućilo je, prvi put, koherentan akcijski plan za rješavanje klimatske krize među globalnim članstvom.

S panelistima koji su predstavljali nacionalna normirna tijela (NSB) ISO-a – Australija, Brazil, Fidži, Njemačka i Južna Afrika – sesija je također bila prilika za poticanje osjećaja prijateljstva, kolektivne svrhe i zajedničke sudbine.

Klimatska kriza nam je pred vratima. Na svaku od zemalja predstavljenih na panelu utječu ekstremni vremenski uvjeti, od poplava preko uragana do klizišta. Potreba za hitnim mjerama za smanjenje emisija i prilagodbu klimatskim promjenama je golema.

„Moramo se okupiti ... udružiti naše snage“, kazao je Michael Stephan, *Deutsches Institut für Normung e.V.* (DIN), ističući važnost angažmana dionika. Okupljanje na međunarodnoj razini je ključno, rekao je, navodeći da 80 % norma u Njemačkoj pripada u međunarodne norme.

„Suradnja za dobro“ prikazana je konkretnim partnerstvom. Karen Batt, *Standards Australia* (SA), objasnila je kako je Australija podržala Fidži, zemlju koja je sve sklonija ciklonima, u stvaranju vlastite verzije norme opterećenja vjetrom. Prednosti tog partnerstva ponovila je Ajeshni Lata iz Fidžija, istaknuvši da je dijeljenje resursa, znanja i stručnjaka ključno za njihov uspjeh.

Svi su se složili da postoje kvalitetne norme. Međutim, još nedostaje podizanje svijesti i učinkovita komunikacija. Jedan od sudionik panela istaknuo je: „Na nama je – nacionalnim tijelima za normizaciju – da vodimo dijalog ili da budemo vodeći dio u dijalogu.“ Uostalom, mnogo smo povezaniiji i međuovisniji nego što smo svjesni. Međunarodne norme mogu i trebaju pridonijeti klimatskim mjerama. Svaki član ISO-a treba implementirati portfelj norma i zajedno graditi i štiti budućnost našeg svijeta.

3) Kružno gospodarstvo: digitalizacija – Izgradnja kružnog gospodarstva zahtijevat će niz novih digitalnih promjena u načinu na koji posluju poduzeća i kako žive potrošači. Tijekom ove sesije niz stručnjaka pokazao je koliko smo daleko stigli i što još treba učiniti da bi kružna ekonomija postala stvarnost. Linearna potrošnja doseže svoje granice, kao što su sugerirali panelisti. „Moramo probiti granice linearne ekonomije prema kružnoj ekonomiji. Nemamo izbora.“

Panelisti su predstavili nekoliko istaknutih primjera digitalnih tehnologija koje podržavaju poslovanje i industriju, uključujući B2C, pametnu poljoprivredu i digitalni nadzor/proizvodnju. Međutim, korištenje digitalnog neće sustavno dovesti do održivosti. Osobito zemlje u razvoju mogu imati izazove – od infrastrukture, poput povezivosti i pristupačnosti, do financijskih troškova.

Potrebno je odgovarajuće vodstvo kako bi se osigurao okvir u kojem se to može razviti. Dok se raspravljalo o tri ključne skupine – vladi, industriji i potrošačima – panelisti su izrazili žaljenje što nijedna skupina ne preuzima vodstvo. Svi su se složili da moramo prebaciti fokus na vlade za ovu tranziciju. „Vlade trebaju biti pokretači“, kao što su mnogi sugerirali. To bi moglo biti povezano s „poticajima“ koji potiču i potrošače i industriju da osmisle kružniju budućnost.

Kružno gospodarstvo zahtijeva najširi mogući doprinos i predanost svih. Nedvojbeno, vlade su čuvari vrata u kreiranju politike i važno im je staviti na raspolaganje opsežan skup nacionalnih i međunarodnih norma na temelju kojih mogu raditi. Te bi norme mogle osigurati pomak koji je potreban – i potencijal za ponovno promišljanje budućnosti.

Izaslanstvo Hrvatskog zavoda za norme (HZN) u sastavu ravnatelj Igor Božičević i voditelj Odsjeka za opća područja normizacije Dražen Biošić predstavljalo je Republiku Hrvatsku tijekom ISO-ova godišnjeg sastanka 2022. i na 44. općoj skupštini (*44th ISO General Assembly*) Međunarodne organizacije za normizaciju (ISO), koja je održana u četvrtak 22. rujna 2022.

Tijekom ISO-ova godišnjeg sastanka 2022. hrvatsko je izaslanstvo održalo bilateralne susrete s izaslanstvima drugih zemalja na kojima se razgovaralo o zanimljivim temama regionalne suradnje te također sudjelovalo i na događanjima sa zanimljivim temama, koje su globalno važne, poput klimatskih promjena, nestašice vode, suradnje u rješavanju energetske krize, dekarbonizacije itd.

Petog dana, 23. rujna 2022., održane su regionalne radionice. Hrvatsko izaslanstvo sudjelovalo je na regionalnoj radionici za područje Europe i središnje Azije.

Regionalnu radionicu vodili su Mariya Shabaldina, ISO-ova regionalna koordinatorica (ISO/CS) i Jens Heiede, ravnatelj (privremeni) DS-a.

Prisutnima se na radionici uvodnim riječima obratio Sergio Mujica, glavni tajnik ISO-a.

Gđa Shabaldina obavijestila je sve prisutne što sve uključuju REP (*Regional Engagement Policy*) aktivnosti. Većina prisutnih na radionici izjavila je da nisu bili svjesni, odnosno upoznati sa svim aktivnostima REP-a.

Uslijedila je iznimno zanimljiva i aktivna rasprava, razmjena mišljenja svih prisutnih predstavnika regionalne radionice za područje Europe i središnje Azije. Tijekom radionice doneseni su zaključci koji će unaprijediti mjesečne sastanke REP-a koji se održavaju virtualnim putem.

priredio: Igor Božičević

Novo izdanje izvorne hrvatske norme HRN 1112

Novo izdanje izvorne hrvatske norme **HRN 1112:2022, Komplet prve pomoći za motorna vozila kategorije M i N (First aid kit for M and N category motor vehicles)** bit će dostupno od 1. studenoga 2022. godine.

Ova norma zamijenit će normu HRN 1112:2001, *Pribor za prvu pomoć – Kutija za pribor prve pomoći*.

Tekst hrvatske norme HRN 1112:2022 pripremio je tehnički odbor **HZN/TO 580, Pribor za prvu pomoć** Hrvatskoga zavoda za norme.

Ova norma određuje oblik, mjere, materijal, sadržaj, metode ispitivanja i označavanje kutije za pribor prve pomoći za motorna vozila.

Za dodatne obavijesti o radu odbora **HZN/TO 580** možete se obratiti tajnici tehničkog odbora Boženi Mesek, višoj stručnoj savjetnici za normizaciju u području zdravlja, okoliša i medicinske opreme ([e-mail kontakt](#))

Izvor: HZN

Hrvatski zavod za norme
Croatian Standards Institute

Članovi Hrvatskog zavoda za norme

Objavljujemo popis redovitih članova i članova promatrača HZN-a po vrstama pravnih odnosno fizičkih osoba za koje je Upravno vijeće donijelo odluku do kraja kolovoza 2022. godine.

Tablica – Članovi Hrvatskog zavoda za norme

Vrsta članstva, vrsta pravne ili fizičke osobe	2022-08-04	2022-09-26
Članovi promatrači		
Pravne osobe koje ostvaruju dobit	6	6
Fizičke osobe	0	0
Ukupno članova promatrača	6	6
Redoviti članovi		
Pravne osobe koje ostvaruju dobit	148	148
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – javne ustanove i slično	18	17
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – HGK, HOK, HUP	1	1
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – strukovne komore ili udruge	7	7
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – strukovna društva	8	8
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – škole	1	1
Pravne osobe koje ne ostvaruju dobit – fakulteti	20	20
Fizičke osobe – pojedinci	20	18
Obrt – fizičke osobe	2	2
Tijela državne uprave	25	25
Ukupno redovitih članova	250	247
Ukupno članova HZN-a	256	253

Odluke Upravnog vijeća vezane za članstvo u HZN-u

NOVI ČLANOVI

Prihvaćaju se prijave za članstvo u Hrvatskom zavodu za norme pristigle u vremenskom razdoblju od 4. kolovoza 2022. do 26. rujna 2022. godine.

	Pravna/fizička osoba	Vrsta članstva	Mjesto
1.	EIT – elektroinstalacijska tehnika d.o.o.	Redovito	Zagreb

PRESTANAK ČLANSTVA

Donosi se Odluka o prestanku članstva u Hrvatskom zavodu za norme na vlastiti zahtjev člana pristigle u vremenskom razdoblju od 4. kolovoza 2022. do 26. rujna 2022. godine

	Pravna/fizička osoba	Vrsta članstva	Mjesto
1.	BEOVIĆ BRANKA	Redovito	Zagreb
	PETOŠIĆ HRVOJE	Redovito	Zagreb
	KONTROL BIRO - PRISTER d.o.o.	Redovito	Zagreb
	INSTITUT ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE	Redovito	Zagreb

Kako članstvom u HZN-u pridonijeti pripremi hrvatskih norma?

Svi zainteresirani predstavnici mjerodavnih tijela državne uprave, proizvođača, ispitnih i potvrđenih institucija, razvojnih, obrazovnih i znanstvenih ustanova, gospodarskih i obrtničkih komora, stručnih udruženja, udruga potrošača okupljeni u tehničkim odborima u HZN-u konsenzusom odlučuju o tehničkim pitanjima i predlažu prihvaćanje norma u hrvatsku normizaciju.

Pozivaju se svi zainteresirani da se uključe u članstvo HZN-a, da daju doprinos razvoju hrvatske normizacije te da promiču dragovoljnu primjenu norma u Republici Hrvatskoj.

Više o članstvu u Hrvatskom zavodu za norme možete pronaći na [našoj mrežnoj stranici](#).

HZN u medijima povodom Svjetskog dana norma 14. listopada 2022.

Medijskim nastupima HZN-a povodom Svjetskog dana norma porastao je interes medija za temom norma i normizacije. Povećana je vidljivost Hrvatskog zavoda za norme i njegovih aktivnosti, a ravnatelj HZN-a imao je priliku predstaviti brojne aktivnosti HZN-a.

Od velikog broja objava u elektroničkim, digitalnim i ostalim medijima izdvajamo izjavu ravnatelja HZN-a na Radio Sljemenu, gostovanje uživo u emisiji HRT-a Dobro jutro, Hrvatska i izjavu za poslovni tjednik Lider (Svjetski dan normi: Zajednička vizija za bolji svijet (lidermedia.hr)).

Medijski nastupi potaknuli su velik interes javnosti i novinarske struke za daljnju suradnju. Predstavljanjem Hrvatskoga zavoda za norme u medijima vizualnim elementima, ilustracijama, jasnim i jednostavnim primjerima iz svakodnevnog života javnosti je približena važnost norma u svakodnevnom životu i poslovnom svijetu.

Ovogodišnja poruka Svjetskog dan norma 2022. Zajednička vizija za bolji svijet - napredak za planet i ljude uz norme jasno ističe koliko je važna suradnja. Vrijeme je da izgradimo bolji, pravičniji, uključiviji i održiviji svijet kako bi u njemu mogle uživati generacije iza nas. Da bismo to ostvarili, moramo surađivati.

„Svjetskim danom norma slavimo svoje sudjelovanje u sustavu normizacije u kojem razvijamo rješenja koja su djelotvorna u svim razmjerima – od rješavanja konkretnih nacionalnih

Hrvatski radio
Radio Sljeme

problema do mjerljivog doprinosa našeg napretka svjetskim nastojanjima“, izjavio je za Hrvatski radio Radio Sljeme u emisiji uživo ravnatelj Hrvatskog zavoda za norme, Igor Božičević.

Norme se primjenjuju u gotovo svim područjima života!

Od dimenzije papira za ispis (A4, A3 itd.), dimenzije i oblika bankovnih kartica, simbola za određivanje veličine odjeće i obuće te njihova održavanja, četkice za zube, proizvoda za njegu kože, prekidača za svjetlo, pribora za jelo... Njihova je uporaba povezana s javnim prijevozom, uredskim namještajem, računalima itd. Zbog normi bankovnom ili kreditnom karticom možete se koristiti u svim bankama i na bankomatima te naplatnim mjestima bilo gdje u svijetu. Najvažnija je funkcija normi pružanje sigurnosti da su proizvod ili usluga prikladni za namjenu, sigurni i neće naštetiti ljudima ili okolišu.

Poster povodom Svjetskog dana norma 2022.

Isječak iz publikacije *Norme@željeznica*

Norme su posebno važne u poslovnom svijetu jer pomažu proizvođačima da osiguraju interoperabilnost proizvoda i usluga, smanje troškove, poboljšaju sigurnost te omoguće da inovacije brže dođu na tržište. Također, usklađenost normi jamči da su proizvodi i usluge u skladu sa zakonima EU-a. Ravnatelj HZN-a pozvao je poduzetnike i stručnjake da se uključe u rad tehničkih odbora Hrvatskog zavoda za norme.

„U HZN-u trenutačno djeluju 174 tehnička odbora u čiji je rad uključeno oko 1780 hrvatskih stručnjaka, koji predstavljaju industriju, inženjerske komore, strukovne udruge, znanstvene i obrazovne ustanove, tijela državne uprave itd. Zahvaljujući zajedničkomu radu, HZN objavio je više od 34000 hrvatskih norma koje nam život čine boljim, kvalitetnijim i sigurnijim. HZN prihvatio je oko 4000 harmoniziranih europskih norma, od čega ih je 120, uz veliki doprinos hrvatskih stručnjaka prevedeno na hrvatski jezik“, izjavio je **Igor Božičević**, ravnatelj HZN-a za poslovni tjednik **Lider** i **Liderov portal**.

Nabrojivši niz primjera iz svakodnevnog života svoj je nastup u medijima završio čestitkom svim članovima HZN-a, članovima tehničkih odbora HZN-a, korisnicima, suradnicima i medijima te zaželio Sretan svjetski dan norma!

Isječak iz publikacije *Norme@zabava*

Ravnatelj HZN-a uživo u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska*

Povodom Svjetskog dana normi ravnatelj HZN-a, Igor Božičević gostovao je 19. listopada u emisiji *Dobro jutro, Hrvatska*. Emisija *Dobro jutro, Hrvatska* jedna je od najgledanijih i najdugovječnijih emisija HTV-a, zabavno-informativno-mozaična emisija koja se prikazuje punih 30 godina. Snimka emisije *Dobro jutro, Hrvatska* može se pogledati na računalima, pametnim telefonima i televizorima putem HRTi-ja, multimedijske usluge HRT-a.

U rubrici Ukratko poslovnog tjednika *Lider* lidermedia.hr prenesena je glavna poruka ravnatelja Hrvatskog zavoda za norme, Igora Božičevića povodom obilježavanja Svjetskog dana norma. Poslovni portal lidermedia.hr jedan je od najčitanijih poslovnih portala u zemlji i najbrže rastući u toj kategoriji. Osim iz Hrvatske, najviše posjeta bilježe iz **LIDER** Bosne i Hercegovine, Njemačke i Srbije.

Ravnatelj HZN-a u studiju emisije *Dobro jutro, Hrvatska* s voditeljima Zlatom Muck Sušec i Davorom Meštrovićem

HZN

Hrvatski zavod za norme
Croatian Standards Institute

Sharm El-Sheikh – Egipat

6. – 18. studenog 2022.

ISO na konferenciji COP27: norme za zaštitu klime

Međunarodne norme nezaobilazan su alat za pretvaranje obećanja u pogledu klime u djelotvorne mjere. ISO i njegovi članovi sudjelovat će u konferenciji UN-a o klimatskim promjenama (COP27) kako bi pokazali kako norme mogu pridonijeti ostvarenju međunarodne i nacionalnih klimatskih politika.

Konferenciju COP27 2022. organizira Okvima konvencija Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC), a domaćin je Vlada Egipta.

Zajednički prioriteti: suradnja, ublažavanje, prilagodba i financije

Prioriteti koje je domaćin odredio za konferenciju i njezina krovna tema, Zajedno za provedbu (*Together for implementation*), snažno se podudaraju s ISO-ovom vizijom da međunarodne norme trebaju podupirati zaštitu klime. ISO će poticati međunarodne i nacionalne donositelje odluka da još više surađuju s ISO-om i njegovim članovima na ovim prioritetima: suradnja, ublažavanje klimatskih promjena, prilagodba i održive financije.

Označite u svom kalendaru:

- **Popratni događaj: Transformacija mjera zaštite klime globalnoga gospodarstva putem normi:**
- **od odluke do učinka**
Vrijeme održavanja: 17. studenog, 16.45 -18.15
Mjesto održavanja: Plava zona (Blue Zone)
- **Predstavljanje Smjernica za neto nula emisija**
Vrijeme održavanja: 11. studenog
Dodatne pojedinosti uskoro.
- **Posjetite naš izložbeni prostor.**
Vrijeme održavanja: 6. – 18. studenog
Mjesto održavanja: Zelena zona (Green Zone)

Program popratnih događaja u paviljonu ISO-a u Zelenoj zoni uskoro.

Izvor: Međunarodna organizacija za normizaciju (ISO)
(priredila: Sandra Knežević; prijevod: Tatjana Majić)

GODIŠNJA SKUPŠTINA ISO-a 2022.

– Suradnja za budućnost

Otkrijte snimke događaja i glavne teme i pratite razgovore na društvenim mrežama: [#ISOannualmeeting](#).

Godišnja skupština ISO-a u svom novom i otvorenom formatu privukla je rekordan broj sudionika. Godišnja skupština ISO-a 2022., kojoj je domaćin bilo Ministarstvo industrije i naprednih tehnologija (MoIAT) UAE-a, najveće je međunarodno okupljanje o normama. To je ključni trenutak za napredak i pokretanje pozitivnih promjena za budućnost – pročitajte naš [sažetak tjedna](#).

Godišnja skupština ISO-a 2023.- Upišite u kalendar

Upišite u kalendar termin sljedeće skupštine:

18. – 22. rujna, Brisbane. Domaćin skupštine bit će *Standards Australia*, a istraživat će se tema Ispunjavanje globalnih potreba. Pratite naš poziv za doprinose, koji će biti objavljen sljedećih mjeseci.

TRENDVI U NORMAMA

[NOVO] Upravljanje kvalitetom

Uključivanje ljudi u uspjeh

ISO 10010:2022, *Quality management — Guidance to understand, evaluate and improve organizational quality culture*

U dokumentu se daju smjernice o ocjenjivanju, razvoju i poboljšavanju organizacijske kulture kvalitete s ciljem da organizacija lakše ostvari održivi uspjeh. U dokumentu se uzimaju u obzir temeljni pojmovi i načela upravljanja kvalitetom, a težište mu je na uključivanju zaposlenih i vodstvu.

Preporuke koje se daju općenite su i namjena im je da budu primjenjive na sve organizacije bez obzira na veličinu, granu djelatnosti, lokaciju, stupanj razvoja te proizvode i usluge.

NAPOMENA: Dokument sadrži primjere alata za ocjenjivanje organizacijske kulture kvalitete samoocjenjivanjem s ciljem utvrđivanja zrelosti kulture i potencijala za poboljšanje

Dokument je izradio pododbor SC 3, *Supporting technologies*, tehničkog odbora ISO/TC 176, *Quality management and quality assurance*.

[Novo] Održiva kupovina

Koja je vrećica najbolja?

ISO 5412:2022, *Plastics — Industrial compostable plastic shopping bags*

Povećana uporaba plastičnih vrećica za kupovinu može biti uzrok ekoloških problema, npr. onečišćenja tla, vode i morskog okoliša. Oni predstavljaju velik rizik za ekosustave, bioraznolikost i zdravlje ljudi. U novije vrijeme brojne zemlje, regije i gradovi donose propise kojima se zabranjuje ili znatno smanjuje uporaba plastičnih vrećica za kupovinu kako bi se pridonijelo rješavanju tih problema.

Normom se ne nastoje zaobići ti propisi, nego definirati konkretni aspekti prikladnosti plastičnih vrećica za kupovinu za komercijalno kompostiranje:

- metode za ispitivanje prikladnosti za komercijalno kompostiranje i dokazivanje utjecaja vrećica prikladnih za komercijalno kompostiranje na ekosustave
- referentni okvir za ocjenjivanje vrećica prikladnih za komercijalno kompostiranje.

Očekuje se da će dokument unaprijediti kontrolu kvalitete plastičnih vrećica prikladnih za komercijalno kompostiranje u zemljama, regijama i gradovima gdje postoji komercijalno kompostiranje. Nadalje, dokument sadrži odredbu o potrebi za većom čvrstoćom vrećica prikladnih za komercijalno kompostiranje.

Dokument je izradio pododbor SC 14, *Environmental aspects*, tehničkog odbora ISO/TC 61, *Plastics*.

[Novo] Cestarine

Prema glatkoj elektroničkoj naplati cestarina

ISO/TR 6026:2022, *Electronic fee collection — Pre-study on the use of vehicle licence plate information and automatic number plate recognition (ANPR) technologies*

Dokumentom se nastoji ostvariti jasnoća u kontekstu sustava elektroničke naplate cestarina (EFC), i to u pogledu uporabe informacija s registarske pločice vozila i tehnologija automatskog prepoznavanja registarske pločice (ANPR).

Dokumentom se osobito nastoje uvesti jasnoća i definicije u sljedećim područjima:

- informacije povezane s registarskom oznakom
- razmjena informacija putem otvorenih sučelja
- nacrt specifikacije za razmjenu između sudionika, tj. pružatelja usluge naplate cestarina, operatora naplate cestarine, tijela za registraciju vozila itd.
- tehnologije povezane s ANPR-om.

Svrha je doprinos djelotvornosti i učinkovitosti sustava EFC-a na temelju podatka o registarskoj oznaci vozila, dobivenog tehnologijom ANPR-a i povezanih informacija (uključujući marku i model vozila) kao glavnog načina identifikacije korisnika, odnosno dopunskog načina povećanja pouzdanosti i stabilnosti namjenskih sustava komunikacije kratkog dometa (DSRC) i sustava koji se temelje na globalnim navigacijskim satelitskim sustavima ili celularnoj mreži (GNSS/CN).

Dokument je izradio tehnički odbor ISO/TC 204, *Intelligent transport systems*, u suradnji s tehničkim odborom CEN/TC 278, *Intelligent transport systems*, Europskog odbora za normizaciju (CEN) u skladu sa Sporazumom o tehničkoj suradnji između ISO-a i CEN-a (Bečki sporazum).

Izvor: [Međunarodna organizacija za normizaciju \(ISO\)](#)
(priredila: Sandra Knežević; prijevod: Tatjana Majić)

Vjetroturbine koje odolijevaju uraganima

Vjetroturbine imaju važnu ulogu u globalnoj borbi protiv klimatskih promjena, a i same moraju biti u stanju nositi se s ekstremnim vremenskim uvjetima. Međunarodne norme i ocjena sukladnosti osiguravaju da vjetroturbine mogu izdržati čak i vjetar snage uragana.

Mnogo je primjera vjetroturbina koje su izdržale ekstremne uvjete. No, to nije bilo tako prije 40 godina, kad nisu postojale norme i razrađeni dinamički modeli. Niz normi IEC 61400 nastao je upravo zato što su se turbine kvarile u uvjetima ekstremno snažnih vjetrova.

Danas se vjetroturbine projektiraju u skladu sa strogim smjernicama niza IEC 61400. U normi IEC 61400-1 definirani su projektni uvjeti („uvjeti vanjskog okoliša“ u kombinaciji sa širokim nizom uvjeta rada turbina) koje moraju ispuniti vjetroturbine na kopnu da bi ispunile zahtjeve za certifikaciju.

U normi IEC 61400-3 definirani su vanjski uvjeti koji se moraju uzeti u obzir pri projektiranju odobalnih vjetroturbina.

U normi IEC 61400-1 daje se preporuka za poseban razred projektiranja za područja s ekstremno snažnim vjetrovima: uraganima (sjever Atlantskog oceana i svejeroistočni Pacifik), tajfunima (sjeverozapadni Pacifik) ili ciklonima (južni Pacifik i Indijski ocean). Uragani, tajfuni i cikloni olujni su sustavi s vjetrovima brzine veće od 119 km/h.

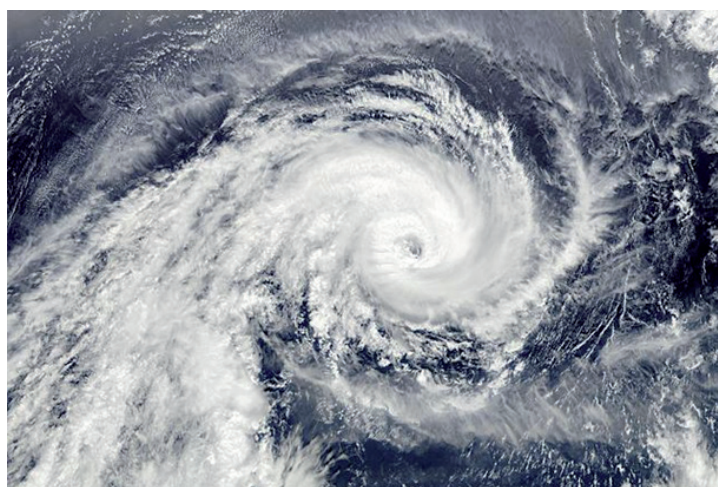
Razred projektiranja prikazan u normi IEC 61400-1 omogućuje da turbine izdrže vjetrove od oko 290 km/h. Omogućuje i projektiranje za još žešće vanjske uvjete, ako je potrebno.

U dodacima norme daju se jedinstvena obilježja uragana i smjernice za njihovo uključivanje u proces projektiranja. Jakost vjetrova, valovi i ostali važni projektni uvjeti određuju se na temelju konkretnih mjesnih podataka.

IEC-ov sustav za certifikaciju prema normama za opremu koja se upotrebljava u eksplozivnim atmosferama (IECRE) ocjenjuje sukladnost projekta turbine sa zahtjevima iz niza normi IEC 61400. To je jedini transparentni sustav ocjene sukladnosti koji je razvijen na međunarodnoj razini.

„Nužno je da se za svaku odobalnu i kopnenu instalaciju posebno definiraju svi vanjski uvjeti koji mogu nastati na lokaciji tijekom očekivanog vijeka projekta, što je obično 30, a najmanje 20 godina“, kaže IEC-ov stručnjak Sandy Butterfield.

„Projektant mora prikupiti povijesne podatke za lokaciju i na temelju njih prognozirati skup projektnih uvjeta za ekstremne vjetrove, valove, struje i druge pojave koje bi mogle zahvatiti turbine, uključujući uragane.“

Za norme niza IEC 61400 i ostale normativne dokumente u području sustava proizvodnje električne energije iz vjetra odgovoran je tehnički odbor IEC TC 88. To obuhvaća vjetroturbine, kopnene i odobalne vjetroelektrane te interakciju s električnim sustavima u koje se energija isporučuje.

Hrvatski zavod za norme prihvatio je u hrvatsku normizaciju europske norme niza EN IEC 61400, *Wind energy generation systems* kao niz hrvatskih norma HRN EN IEC 61400, *Sustavi za proizvodnju energije iz vjetra*.

Navedeni niz hrvatskih norma u području je rada HZN/TO E88, *Vjetroagregati* koji prati rad europskog odbora CLC/TC 88, *Wind turbines* te međunarodnog odbora IEC/TC 88, *Wind turbines*

 HZN Hrvatski zavod za norme
Croatian Standards Institute

Detaljnije informacije o hrvatskim normama možete pronaći u [katalogu hrvatskih norma](#) te [repositoriju HRN4You](#). Za besplatan uvid u sadržaj norma možete najaviti svoj dolazak u [normoteku](#), a za kupnju navedenih norma ili bilo kojega normativnog dokumenta pošaljite popunjeni [obrazac za ponudu](#) na e-adresu prodaja@hzn.hr.

Izvor: Međunarodno elektrotehničko povjerenstvo (IEC)
(priredio: Ivo Andreis; prijevod: Tatjana Majić)

IEC U BROJEVIMA

Organizacija	
Punopravni članovi nacionalnih odbora	62 nacionalna odbora
Pridruženi članovi	26 nacionalnih odbora
Ukupno	88 nacionalnih odbora
Program pridruženih članica (stanje 2021-12-31)	86 sudionika
Tehnički odbori/Pododbori	214 (111+103)
Radne skupine	733
Projektni timovi	196
Timovi za održavanje	671
Publikacije	
Ukupan broj publikacija (stanje 2021-12-31)	11200 (uključujući 14 Uputa)
Međunarodne norme	7201
Tehničke specifikacije	421
Tehnički izvještaji	682
IEC-PAS	38
IEC publikacije razvijene izvan IEC CO	2842
Publikacije izdane u 2021.	
Međunarodne norme	463
Tehničke specifikacije	46
Tehnički izvještaji	50
IEC-PAS	8
IEC publikacije razvijene izvan IEC CO	239
FDIS (Final Draft International Standard) izdani u 2021.	
U CENELEC-u paralelno glasanje	319
	222
CDV (Committee Draft for Vote) izdani u 2021.	
U CENELEC-u paralelna rasprava	439
	327
Ukupan broj aktivnih projekata s 2021-12-31	1796
Prosječno vrijeme izrade IEC publikacija u 2021.	30,1 mjeseca
Ocjena sukladnosti IECEE (stanje 2021-12-31)	
Države članice	54
Nacionalna certifikacijska tijela	92
Ispitni laboratoriji	563
Broj certifikata izdanih u 2021.	127264
IECQ (stanje 2021-12-31)	
Države članice	11
Certifikacijska tijela	28
Regionalne ispostave certifikacijskih tijela	69
Ukupno certifikata	10157
IECEX (stanje 2021-12-31)	
Države članice	36
Certifikacijska tijela (ExCB)	96
Ex ispitni laboratoriji (ExTL)	71
Priznate edukacijske ustanove	34
Ukupno certifikata i izvještaja	121873
IECRE (stanje 2021-12-31)	
Države članice	15
Certifikacijska tijela	11
Ispitni laboratoriji	32
Inspeksijska tijela	3
Broj izdanih certifikata i izvještaja	9736

stanje 2021-12-31

Izvor: Međunarodno elektrotehničko povjerenstvo (IEC)

Europske norme pretvorit će univerzalne punjače u stvarnost

Dana 4. listopada Europski je parlament velikom većinom glasovao za prihvaćanje univerzalnog punjača za europsko jedinstveno tržište. CEN i CENELEC pozdravljaju tu odluku i vesele se nastavku potpore zakonodavstvu putem svojih normizacijskih aktivnosti.

Godine 2024. punjač USB-C postat će univerzalni punjač za elektroniku u širokoj uporabi u EU-u kao što su pametni telefoni, tableti, čitači za e-knjige, ušne slušalice, digitalne kamere, naglavne slušalice i VR naočale, ručne konzole za videoigre, prijenosni zvučnici i prijenosni navigacijski uređaji. Taj zahtjev primjenjivat će se od 2026. godine i na prijenosna računala.

Nakon jednogodišnjih pregovora među trima institucijama EU-a, zakonski prijedlog naišao je na snažno odobravanje Europskog parlamenta, sa 602 glasa za i samo 13 protiv. Općeprihvaćeno je stajalište da je ta inicijativa djelotvoran način za smanjenje e-otpada i pogodovanje potrošačima.

U zakonskom prijedlogu koji je odobrio Europski parlament upotrijebljena je definicija punjača USB-C iz niza normi [EN IEC 62680-1](#), *Universal serial bus interfaces for data and power – Part 1*, koji je prihvatio CENELEC. To ukazuje na ključnu ulogu normi u potpori održivim rješenjima za punjenje u Europi, sada i u budućnosti.

Štoviše, u odobrenom zakonskom aktu upućuje se na potrebu za izradom normi kao potporom za inovacije u bežičnom punjenju i za iznošenjem tih inovativnih rješenja na tržište. U skladu s određenjem za poticanje dvostruke digitalne i zelene tranzicije za Europu, izraženim u zajedničkoj [Strategiji do 2030.](#) godine, CEN i CENELEC pozdravljaju priznanje važnosti normi i potrebe za njima u tom području. U potpori tim nastojanjima i dalje ćemo se oslanjati na naš rad u tehničkom odboru [CLC/TC 100X](#), *Audio, video and multimedia systems and equipment and related subsystems*. Taj tehnički odbor bavit će se i definiranjem ekosustava koji podržava univerzalne punjače.

Uskoro će biti objavljen dokument o stajalištu u kojem će biti sažeta razmišljanja CEN-a i CENELEC-a o Direktivi i razjašnjene točke buduće suradnje između CENELEC-a i Europske komisije u uvođenju univerzalnog rješenja za punjenje.

Izvor: [CEN/CENELEC](#)
(priređila: Sandra Knežević; prijevod: Tatjana Majić)

Nova CEN-ova specifikacija omogućuje učinkovitije upravljanje mrežama javnog prijevoza

Inteligentni sustavi prijevoza (ITS) nezaobilazan su alat za povećanje sigurnosti i rješavanje problema Europe s emisijama i prometnim gužvama. Primjenom informacijskih i komunikacijskih tehnologija (IKT) i na putnički i na teretni promet, oni mogu postati sigurniji, učinkovitiji i održiviji.

Novi europski normativni dokument pridonosi širenju IKT-a u javnom prijevozu. Tehnička specifikacija CEN/TS 15531-5:2022, koju je izradio tehnički odbor CEN/TC 278 WG 3, *Public Transport*, bavi se funkcionalnim sučeljem servisa za informiranje o statusu javnog prijevoza u realnom vremenu, točnije, za razmjenu informacija o incidentima.

Novom tehničkom specifikacijom daju se smjernice za uslugu razmjene informacija o incidentima (*Situation Exchange*, SIRI-SX) u javnom prijevozu. Ona omogućuje učinkovitu razmjenu podataka o situacijama koje uključuju stvarne ili potencijalne smetnje za uredan rad prometne mreže. Servis SIRI-SX oslanja se na široku bazu podataka sa situacijskim modelima i omogućuje strukturiran opis svih vidova situacija u višemodalnom prijevozu, uključujući uzroke, razmjere i učinke. Strukturirane vrijednosti omogućuju računalnu distribuciju podataka kroz razne kanale i njihov prikaz u različitim formatima za različite uređaje i primatelje.

To je pozadinski servis za prikupljanje i razmjenu podataka koji će slati podatke i u druge sustave za javnu distribuciju informacija o prijevozu ako se koriste formatom TPEG (*Transport Protocol Expert Group*). Da bi se ostvarila puna funkcionalnost u tom pogledu, model klasifikacije situacija SIRI-SX usklađen je u najvećoj mjeri s modelima formata TPEG i DATEX2. Uporaba strukturiranih elemenata iz TPEG-a, za koje već postoje prijevodi na većinu europskih jezika, olakšavaju i čitkost za čovjeka.

Izvor: CEN/CENELEC

Model mreže kojim se koristi SIRI-SX temelji se na CEN-ovu europskom referentnom podatkovnom modelu za informacije javnog prijevoza Transmodel i na CEN-ovu modelu *Identification of Fixed Objects in Public Transport* (IFOPT) („identifikacija stacionarnih objekata u javnom prijevozu“) za opis fizičkih čvorišta za promjenu modaliteta prijevoza koji je dio Transmodela.

Ta CEN-ova tehnička specifikacija pridonosi i cilju održivog razvoja 11 - *Održivi gradovi i zajednice*. Također podupire Strategiju jedinstvenoga digitalnog tržišta Europske komisije, kojoj je jedan od ciljeva učinkovitije upravljanje prometnom mrežom.

Zahvaljujući predanosti i stručnosti radne skupine CEN/TC 278 WG 3, stalan razvoj normi za sučelja za informacije u realnom vremenu (SIRI) pomaže u jačanju digitalizacije i interoperabilnosti servisa za razmjenu informacija u sektoru javnog prijevoza.

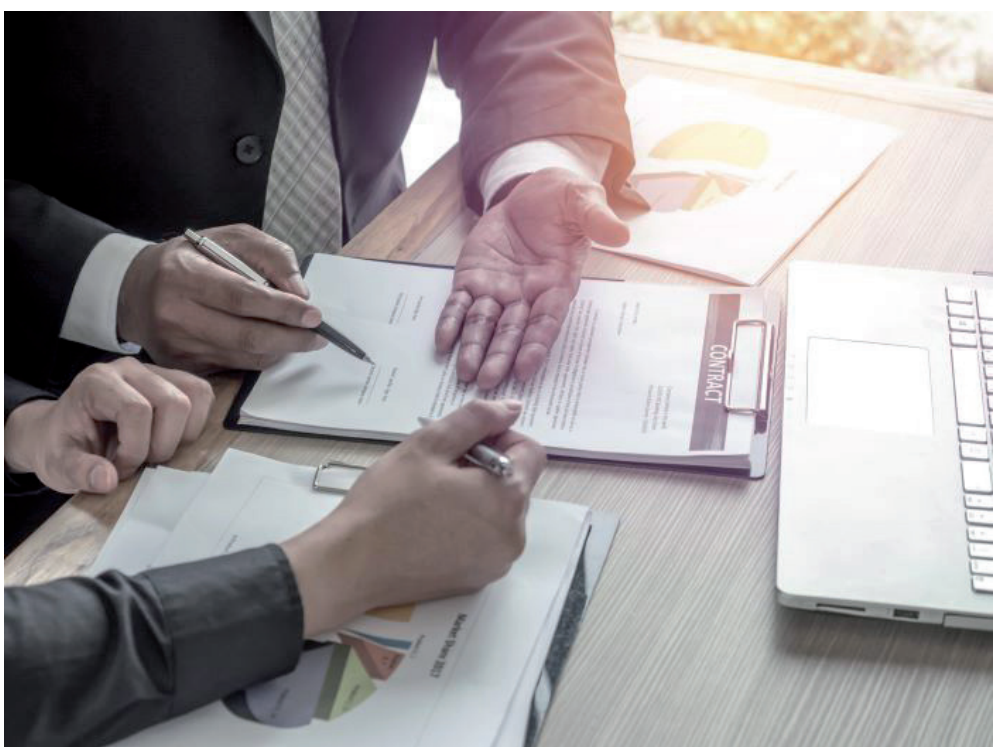
Izvor: CEN/CENELEC
(priredila: Sandra Knežević; prijevod: Tatjana Majić)

Nova CEN-ova norma osigurava poštenje i odgovornost u javnoj nabavi

Tehnički odbor CEN/TC 461, Public Procurement izrađuje norme u području javne nabave. Od njegova osnivanja 2019. godine glavni je zadatak odbora izrada nove norme, EN 17687: 2022, Public Procurement – Integrity and accountability – Requirements and guidance, koja je sada napokon ugledala svjetlo dana.

U normi EN 17687 utvrđuju se zahtjevi i upute za organizacije koje provode nabavu u pogledu poštenja i odgovornosti tijekom čitavog procesa javne nabave, od utvrđivanja potreba do isporuke robe, odnosno izvršenja usluga ili radova. Dokument će koristiti organizacijama koje provode nabavu, osobama koje sastavljaju materijale za nabavu te donositeljima odluka i njihovu osoblju.

Poštenje i odgovornost dvije su komponente dobroga javnog upravljanja, uključujući zdravo upravljanje financijama, i usko su međusobno povezani. U skladu sa svrhom dokumenta, poštenje se odnosi na dosljedno usklađivanje i poštivanje dogovorenih etičkih vrijednosti, načela i normi. Drugim riječima, ne radi se samo o postupanju u skladu s vlastitim načelima i uvjerenjima nego i o odgovornosti prema ključnim dionicima i o transparentnom radu. Što se tiče funkcije nabave, to znači da ona mora biti organizirana i vođena u skladu s međunarodno priznatim okvirima.

Propisi EU-a o javnoj nabavi i primjenjivi nacionalni propisi osiguravaju snažan mehanizam za prevenciju mogućih nepravilnosti. Nova generacija direktiva EU-a prihvaćena 2014. godine dodatno ističe potrebu za većim poštenjem i uključivanjem posebnih pravila za situacije sa sukobom interesa i strožih zahtjeva u pogledu isključenja dobavljača. Međutim, glavni problem nije slab ili nepostojeći zakonski ili institucionalni okvir na razini država članica, nego sama provedba i praksa na razini naručitelja. Tu u igru ulazi norma EN 17687 kao dobrodošla novost.

Tehnički odbor CEN/TC 461 (čije tajništvo vodi SIS, Švedski institut za norme) izradio je normu EN 17687 u okviru pilot-projekta Europske komisije o povećanoj primjeni normi u javnoj nabavi – rezultat br. 3 (norma za poštenje i odgovornost). Glavni je cilj projekta bio izraditi europsku normu kojom će se potaknuti poštenje i odgovornost u javnoj nabavi.

Izvor: CEN/CENELEC
(priredila: Sandra Knežević; prijevod: Tatjana Majić)

ETSI-jev događaj: „Stvaranje sljedeće generacije stručnjaka za normizaciju u IKT-u: Radionica o podučavanju normizacije“

6. listopada ETSI (Europski institut za telekomunikacijske norme) organizirao je svoju prvu radionicu na kojoj su predstavljeni materijali za izobrazbu o normizaciji u informacijsko-komunikacijskoj tehnologiji (IKT), dostupni na ETSI-jevoj mrežnoj stranici. ETSI provodi izobrazbu o programu normizacije od 2016. godine.

ETSI je izradio prvi udžbenik o normizaciji u IKT-u

Ovaj je događaj bio namijenjen nastavnom osoblju sveučilišta i stručnjacima. Među polaznicima su bile nacionalne normizacijske organizacije, sveučilišni profesori i stručnjaci za intelektualno vlasništvo.

Kao jedno od vodećih normizacijskih tijela za IKT u Europi koje je službeno priznato od Europske unije, ETSI je izradio udžbenik i skup nastavnih materijala za normizaciju u IKT-u. Drugo izdanje udžbenika, *“Understanding ICT Standardization: Principles and Practice”*, objavljeno u veljači 2022. godine, popraćeno je skupom od gotovo 400 slajdova kao nastavnim sredstvom. Nastavni su materijali raznovrsni, mogu se upotrebljavati u cijelosti ili djelomično i prikladni su za preddiplomske, diplomske i poslijediplomske kolegije na tehničkim, pravnim i ekonomskim fakultetima.

“ETSI je trenutačno u partnerstvu s gotovo 50 europskih sveučilišta koja su uspješno ugradila normizaciju u IKT-u, u svoj nastavni program, dodajući tako vrijednost sadržaju kolegija.

Na prezentacijama su prikazana poglavlja udžbenika i prateći slajdovi te prijedlozi dobre prakse i nastavnih metoda autora, koji su ujedno profesori. Autori dolaze sa sljedećih sveučilišta: Politecnico di Milano, University of Genoa, Spanish National Distance Learning University, Eindhoven University of Technology, Polytech Paris i Polytech Nice.

Udžbenik se može besplatno preuzeti na [ETSI - Teaching material for Education about Standardization - ICT](#)

Prof. Nizar Abdelkafi, Politecnico di Milano (Foto: ETSI)

Na radionici su razmijenjena iskustva i stavovi o tome kako prilagoditi kolegije razini studenata. Završna prezentacija generalnog direktora ETSI-ja o strategiji i normizaciji bila je iznimno dobro primljena. Istaknuo je

da je normizacija dio poslovne strategije današnjih tvrtki. Radionica, koja je održana u sjedištu ETSI-ja u Sophiji Antipolis, u Francuskoj, “silicijskoj dolini Europe”, bila je jedinstvena prilika za susret s autorima nastavnih materijala, komentare i povratne informacije. Osim toga, bila je i izvrsna prilika za susrete s drugim članovima akademske zajednice i razmjenu najbolje prakse tijekom domjenka na kraju radionice.

ETSI_Seminar ICT_Standardization_Education_2022

HZN i ETSI partneri u izobrazbi sljedeće generacije normizacijskih stručnjaka u IKT-u

Svi su polaznici aktivno su sudjelovali u radionici. Anketa na početku prvog dijela i una završnom dijelu radionice bila je povod za živu diskusiju. Dala je i korisne povratne informacije za buduća ETSI-jeva nastojanja u podizanju svijesti o izobrazbi o normizaciji u IKT-u.

“Seminaru su iz Hrvatskog zavoda za norme prisustvovala Alica Glavaš, viša stručna savjetnica za normizaciju u području telekomunikacija i Mirjana Fijolić, voditeljica Odsjeka za međunarodnu suradnju i odnose s javnošću.

Predstavnice Hrvatskog zavoda za norme dogovorile su buduću suradnju s predstavnicima ETSI-ja u vidu gostujućih predavanja i webinarâ za hrvatske stručnjake i studente.

Dogovorena je suradnja s ciljem jačeg povezivanja kroz tematske stručne skupine za hrvatske i inozemne stručnjake IKT-a. Voditeljice odnosa s javnošću ETSI-ja i HZN-a dogovorile su razmjenu stručnog sadržaja i objava u HZN e-glasilu. Planirana je objava razgovora s generalnim direktorom ETSI-ja, Luisom Jorgeom Romerom i objave o hrvatskoj normizaciji u telekomunikacijama u ETSI-jevu popularnom mjesečnom časopisu *Enjoy*.

predstavnice HZN-a Alica Glavaš i Mirjana Fijolić u društvu s Luisom Jorgeom Romerom, generalnim direktorom ETSI-ja, Claire Boyer, voditeljicom odnosa s javnošću ETSI-ja, i Claire d'Esclercs, tehničkom tajnicom ETSI-jevog odbora EMTEL

O ETSI-ju

ETSI svojim članovima pruža otvoreno okruženje kojim se podupire izrada, prihvaćanje i ispitivanje globalno primjenjivih normi za IKT sustave i usluge u svim sektorima industrije i društva. Mi smo neprofitno tijelo s više od 950 organizacija članica širom svijeta, iz 64 zemlje na pet kontinenata. Članovi čine raznoliku bazu velikih i malih privatnih tvrtki, znanstvenih organizacija, sveučilišta, državnih i javnih tijela. ETSI je u Europskoj uniji službeno priznat kao europska normizacijska organizacija (ESO). Za više informacija posjetite nas na <https://www.etsi.org>

Izvor: ETSI

Sjedište Europskog instituta za telekomunikacijske norme u Sophiji Antipolis (Francuska)
(Foto: <https://--teskalabs.com/blog/etsi-plugtest-c-its-cms7/>)

Sophia Antipolis (France) tehnološki je park na jugoistoku Francuske površine 2400 hektara. Od 2021. godine tu je smješteno 2500 tvrtki, njegova se vrijednost danas procjenjuje na više od 5,6 milijardi eura, a zapošljava više od 38000 ljudi, pripadnika više od 80 nacionalnosti. Poznato je da je park prvo europsko znanstveno i tehnološko središte te platforma, klaster i središte za stvaranje novoosnovanih poduzeća.

U tehnopolisu nalaze se ponajprije tvrtke iz područja računalstva, elektronike, telekomunikacija, farmacije i biotehnologije. Tu je i nekoliko institucija visokog obrazovanja te europska sjedišta W3C-a, ETSI-ja, Europskoga kardiološkog društva itd.

Izvor: Wikipedia

Tehnološki park Sophia Antipolis
Foto/Izvor: <https://anamuhar.com/sophia-antipolis/>

Priredile: Alica Glavaš i Mirjana Fijolić